

SLOVENSKA BESEDA

Uredništvo: Dal-
matinova 8 - Upra-
va: Selenburgova
7/II - Naročnina:
Letno 40 Din, pol-
letno 20 Din, čet-
letno 10 Din - Če-
kovni račun 17.152
Izhaja vsak petek

ŠTEVILKA 4

V LJUBLJANI, 21. JANUARJA 1938

LETNIK II.

Dr. Lazar Marković, min. v p.:

Krfska deklaracija in problem državne ureditve

Stvarna resnica o vsebini Krfske deklaracije in ostalih zgodovinskih dogodkih v tej zvezi

I.

Krfska deklaracija predstavlja z gledišča narodnega zedinjenja prvi javni in uradni stik med Kraljevino Srbijo in onimi Srbi, Hrvatimi in Slovenci, ki so živeli v Avstro-Ogrski. Ta stik je imel pomen tako s stališča zunanje, kot notranje politike. Inicijatorji in tvorci Krfskega sporazuma so to vedeli ter so radi tega izzvali sestanek delegatov Kraljevine Srbije in Jugoslovanskega odbora na Krfu leta 1917., da bi bila dosežena oba učinka: zunanji v okviru mednarodne politike v pogledu vojnih ciljev Kraljevine Srbije in zaveznških držav; ter notranji radi formuliranja enega samega nacionalnega programa, ki bi izenačil in koncentriral težnje i Srbov i Hrvatov i Slovencev iz vseh krajev, kjer žive. Da so želeli Srbi iz Avstro-Ogrske monarhije zedinjenje s Srbijo, o tem ni nihče dvomil, niti ni mogel dvomiti. Toda ni šlo samo za Srbe. Naše nacionalno vprašanje, kakor se je razumelo ne le v Srbiji, pri omladini ter pri političnih skupinah in organizacijah, marveč tudi v krajih pod Avstro-Ogrsko, je zavzelo široko obliko enega pokreta za narodno zedinjenje vseh južnih Slovencev, pod katerimi se je mislilo na Srbe, Hrvate in Slovence brez Bolgarov. V taki obliki in tako postavljeno vprašanje je dobilo svoj pravi politični značaj, silen in tehten, ne le z zunanjega, nego tudi z notranjega gledišča.

Tu puščam na strani odmev in posledice tako izraženega političnega in nacionalnega programa Srbije ter Srbohrvatov in Slovencev izven Srbije v okviru mednarodne politike ter se bom bavil izključno z obrazloženjem notranjih odnosov in notranjih odmevov tega velikega pokreta, ki se nazivlje jugoslovenska politika. Ožji nacionalni program Srbije se je tako v evropski vojni znatno razširil v pravcu zedinjenja Srbov s Hrvatimi in Slovenci. Za mnoge je bilo to veliko iznenađenje. Istina je, da se je že v toku 19. in v početku 20. stoletja začela širiti ideja o srbsko-hrvaškem edinstvu (hrvaško-srbska koalicija v Hrvaski), kakor tudi ideja o solidarnosti Slovencev s Srbi in Hrvatimi (sodelovanje poslancev v avstrijskem parlamentu in v delegacijah v obliki Jugoslovanskega kluba), ali to je bilo še vse zelo daleč od narodne zavesti o edinstvu in pa od zamisli na eno narodno državo. Hrvati in Slovenci imeli so vedno tako, kot Srbi, svoje posebno ime in svoje posebne tradicije. Dočim Srbi smatrajo pravoslavno vero kot element svojega narodnega obilježja, se tudi Hrvati in Slovenci kot katoliki čutijo kot svojstvene posebnosti, čeprav imajo mnogobrojne skupne poteze in lastnosti s Srbi. Vojna je odprla pot vsem za osvoboditev od tuje oblasti. Toda za vprašanje zedinjenja v eno državo je bila v glavnem odločilna narodna volja. Kako je bila stvar v tem pogledu? To vprašanje je imelo dobiti svoj odgovor na Krfskem sestanku. Tu je bilo potrebno, da se je v imenu Hrvatov in Slovencev jasno in izrazito manifestirala njihova svobodna volja za zedinjenje s Srbijo v eno državo. Toda po izrecni želji tako Hrvatov, kot Slovencev in v popolni soglasnosti s Srbi se je imel na Krfu doseči še en sporazum: o načinu zedinjenja, kakor tudi o organizaciji bodoče skupne države po soglasni volji Srbov, Hrvatov in Slovencev. Obe svrhi je Krfski sestanek dosegel na zadovoljiv način, in v tem leži globoki zgodovinski in nacionalni značaj Krfske deklaracije.

II.

Tekst Krfske deklaracije je znan, a v glavnem je poznan tudi tok diskusije in razpravljanja na Krfu, kolikor je bilo to mogoče videti iz zapisnika seje in zabeležb posameznih udeležnikov, ki so bile do sedaj objavljene. Tudi jaz sem o tem pisal, kajti, čeprav nisem bil na Krfu, niti nisem sodeloval pri izdelavi Krfskega sporazuma, sem bil dobro obveščen o vsem, kar se je govorilo in sklenilo, za kar se imam zahvaliti ljubeznivosti pok. Ljube Nešića, poznjšega poslanika v inozemstvu, ki je bil zaposlen na Krfu kot tajnik ministrstva za zunanje zadeve in ki je bil zapisnikar na sejah delegatov srbske vlade in Jugoslovanskega odbora. Toda enega vprašanja se doslej nisem dotaknil, čeprav ima zgodovinsko važnost, namreč vprašanje, kakšno notranjo organizacijo je predvideval Krfski sporazum za bodočo Kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev? O tem vprašanju se je sploh malo govorilo in pisalo, vsled česar so se delali čisto pogrešni zaključki in pogrešne predpostavke. Posamezni politiki, bodisi s srbske, bodisi s hrvaške strani, so se sklicevali na Krfsko deklaracijo, da bi dokazali točnost in resničnost svojih, popolnoma si nasprotujočih trditev. Resnica je pa ta, da se je na Krfu v pogledu notranje ureditve nove države v nekaterih točkah dosegla soglasnost, med tem, ko se niso sporazumeli o drugih vprašanjih, vsled česar se je pustilo, da jih reši ustavotvorna skupščina s kvalificirano večino.

To, kar je ugotovljeno kot skupna želja delegatov z ene in z druge strani in o čemur se je doseglo polno soglasje, je izraženo v posameznih točkah Krfske deklaracije. To pa, kar je ostalo sporno, se je v deklaraciji zamolčalo. Glavno in bistveno vprašanje o notranji ureditvi Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev je bilo na Krfu samo delno rešeno. Hrvatje in Slovenci, člani Jugoslovanskega odbora, na čelu z g. Trumbićem, so se oprijeli ideje, da morajo Srbi, Hrvati in Slovenci kot jugoslovanski narod v svoji

skupnosti tvoriti eno državo, in so povdarili, da se ne napravi konfederacija ali zveza treh držav: srbske, hrvaške in slovenske. V tem so bili vsi člani Jugoslovanskega odbora edini s srbsko vlado in je to sprejel tudi Fran Supilo, ki se je bil sicer ločil od Jugoslovanskega odbora pred odhodom članov odbora na Krf, a ki je pozneje iz Londona Krfsko deklaracijo navdušeno pozdravil. Na Krfu je bilo tedaj dognano za bodočo Kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev, da ne bo organizirana kot konfederacija.

To je vse, ničesar drugega ni bilo potrjenega. Med konfederacijo na eni strani in unitaristično-centralistično državo na drugi strani, katere spet Jugoslovanski odbor ni hotel sprejeti, je nekaj srednjih tipov države: države s široko samoupravo posameznih pokrajin kot državnih delov (n. pr. današnja Avstrija), države z administrativno-kulturno avtonomijo posameznih krajev, kakor tudi tipi federativnih držav, v katerih je centralna oblast zelo močna ali v katerih imajo federativne jedinice popolno notranjo administrativno posebnost. Tipičen primer za tako kategorijo držav je Švica, kjer imajo posamezni kantoni popolnoma notranjo samostanost, vsled česar je osvojen naziv Švicarske konfederacije, čeprav ni točen, ker ne gre za pravo konfederacijo.

(Konec članka izide prihodnjič.)

Dr. M. Korun:

Sodelovanje opozicije

Le združeni bomo zmagali, razdeljeni pa nas bo tolkel nasprotnik

Naš članek «Potreba sodelovanja» v «Slovenski Besedi» od 7. jan. 1938 je vzbudil toliko pri-
trjevalnega zanimanja med našimi prijatelji in bralci, da ne moremo na številne dopise posameznih odgovorjati, nego moramo opraviti to na tem mestu.

Vsi dopisi so si edini v tem, da je sodelovanje opozicije v Sloveniji nujno potrebno, vsi povdarjajo, da je samo ob sebi uveljavljeno, da bi morala, kakor na jugu, tudi v Sloveniji opozicija skupno nastopiti ter da bi morale imeti poedine skupine stalna medsebojna posvetovanja. Čudijo se, da do sodelovanja še ni prišlo in vprašujejo po vzrokih tega nedostaka.

Naj jim odgovorimo: Imamo vtis, da še niso vse opozicijske skupine v Sloveniji prišle do prepričanja, da je skupna akcija potrebna. Nekatere skupine očividno preceňujejo svojo moč in mislijo, da so same dovolj močne. V tem se seveda motijo, kajti niti ena teh skupin sama za sebe ni dovolj krepka, da bi se mogla sama uspešno bojevati.

Oni, ki preceňujejo svojo moč, navadno podcenjuje svojega soseda. Tudi tej napaki podlegajo nekateri, ki gledajo na situacijo le skozi svoja očala. Mislimo pa, da bi se bili vsaj razgovori o sodelovanju že začeli, če bi kdo prevzel to inicijativo. Toda te inicijative doslej ni bilo.

Socijalisti so se v svoji «Delavski Politiki» že jasno izrekli za sodelovanje, inicijative pa niso povzeli. Morda se ne smatrajo za to poklicane, morda se boje, da bi razgovori za sodelovanje ostali na mrtvi točki ali da beseda ne bi postala meso, kakor je v zimi l. 1935.-36. ostala porojena opozicijska fronta mrtvorajeno dete.

Zdi se nam, da so se od takrat razmere bistveno in na bolje spremenile in da to, kar takrat ni postalo stvarnost, zamore postati sedaj. Tačas opozicijske stranke na jugu še niso skupno nastopale, politična situacija še ni bila jasna. Danes je skupen program opozicije jasno začrtan: demokracija, sporazumna notranja ureditev države ob garancijah za popolno enakopravnost in življenje Slovencev, Hrvatov in Srbov.

Zato takrat tudi razpoloženje med ljudmi v Sloveniji ni bilo za tako akcijo dozorelo. Bivša SLS je prišla ravno do oblasti in marsikdo je pričakoval, da bo vodila isto politiko, kot jo je, kar se je pokazalo šele sedaj, markirala v opoziciji. JNS je ravno kar izgubila oblast in marsikdo, ki se z njeno politiko ni strinjal, je pričakoval, da bo v opoziciji krenila po drugih potih, kakor je hodila, dokler je bila na vladi.

Čas je vsem tem ljudem odprl oči in opozicija v Sloveniji bi bila močna, če bi samo od politike bivše SLS in JNS razočarane zbrala za skupno akcijo. Koliko pa je poleg tega še število onih, ki niso bili niti pristajali SLS, niti JNS in ki tvorijo jedro današnje opozicije! Toda večji del njih in drugih današnjih opozicionalec v Sloveniji ni opredeljen po skupinah. Vsi samo čakajo, da bo opozicija združeno nastopila in da se ji priključijo. Kdor dela politično na terenu, ve, da imamo prav. Zato imamo tudi prav, če trdimo, da brez sodelovanja, slovenske opozicijske skupine ne bodo zajele vseh opozicionalec razpoložljivih ljudi. Velik del bo ostal razočaran ob strani! To je naše prepričanje in zato se za sodelovanje zavzemamo!

Primer na jugu, v Srbiji, nam kaže, kakšno prodirno moč ima sodelovanje opozicije. Srbska opozicija je združena mogla pred srbskim narodom nastopiti odkrito in odločno za sporazum, dočim so se poprej posamezne stranke pomišljale izreči v tem vprašanju odločno besedo. In srbski narod je sporazum enodušno pozdravil in odobrill!

Če nas torej dopisniki vprašujejo po vzrokih, zakaj doslej do sodelovanja slovenskih opozicijskih frakcij ni prišlo, je odgovor ta: da še ni prodrla zavest, da je sodelovanje potrebno, celo nujno potrebno, do vseh onih, ki so na odgovornih mestih.

Trdno verujemo, da bo to spoznanje prišlo in da bomo vsi jasno videli, da mora priti do skupnega nastopa za zmago našel, ki jih zastopa opozicija, če nečemo, da bo ostalo vse pri starem. Razdeljene nas bo nasprotnik tolkel, združeni bomo zmagali!

POLITIČNI TEDEN

Zaključene so priprave za volitev senatorjev, ki se imajo vršiti 6. februarja t. l. Od skupin Združene opozicije se teh volitev udeleži zagrebška SDK, ki je medtem že definitivno postavila svoje kandidate in sicer na prvem mestu g. inž. Košutića, podpredsednika HSS, poleg njega pa gg. dr. Krnjevića, dr. Kostića, Jelašića, Srđevića in Stepanovića. Pričakuje se, da bo zagrebški del Združene opozicije dobil, če ne vse, vsaj pet senatorjev od sedmih, kolikor je praznih senatorskih mest za savsko banovino. Vendar senatorji, ki bodo izvoljeni, ne pojdejo v senat, kakor tudi hrvaški poslanci niso šli v skupščino. Ker se beograjski del Združene opozicije volitev v senat ne bo udeležil, so skušali v režimskih krogih vest, da so se odnošaji med obema skupinama opozicijskega bloka ohladili, kar so pa le gole intrige. Vodstvo v Zagrebu in Beogradu presoja v najtesnejšem soglasju, v okviru deklaracije z dne 8. oktobra vsa javna vprašanja, ki se pojavljajo v našem javnem življenju.

Tako so se pred nekaj dnevi znova sestali šesti strank Združene opozicije v stanovanju g. Miše Trifunovića. Ti česti sestanki gg. Ljube Davidovića, Joce Jovanovića in Miše Trifunovića, katerih se redno udeležujejo tudi še drugi prvaki njihovih strank, se vrše zlasti po bivanju g. Božidara Vlačića v Zagrebu in g. dr. Hinka Krizmanja v Beogradu v znamenju še tesnejšega povezovanja demokracijskih opozicijskih strank in njih strunjenega nastopa med ljudstvom. Skupna politika, ki jo te stranke vodijo, jih že sama po sebi sili, da stoje v najtesnejših stikih.

Tudi vedo režimski krogi vedno iznova povedati marsikaj o nekih trenjih, ki naj bi se pojavljala v Hrvaski seljaški stranki. Najprej se je govorilo o ustanovitvi neke klerikalne hrvaške stranke, ki naj bi nastopila kot partnerica slovenske klerikalne stranke v pomoč režimu in poskušala izpodkopati vpliv hrvaškega narodnega pokreta. Vendar so kmalu cerkveni krogi na Hrvaškem te vesti demantirali, ker gre hrvaški duhovščini res hvaljevredno priznanje, da se ne vmešava v dnevno politiko. Za tem so pa začele krožiti verzije, da bi se iz hrvaškega narodnega pokreta izdvojili hrvaški radikalno-nacionalistični elementi, znani pod imenom pravaši ali frankovci, katerim današnja patrijotična dr. Mačkova politika ne gre v račun. Res je, da so med frankovci in pa hrvaškim narodnim pokretom porušeni mostovi, ker zastopa SD koalicija patrijotično politiko, bore se edino za upravičene hrvaške interese, katere ji je v deklaraciji z dne 8. oktobra priznala tudi večina Srbov, dočim zahtevajo frankovci stvari, ki jih vsak Jugoslovčan mora označiti za veleizdajstvo. Teh elementov pa na Hrvaškem ni toliko, da bi mogli samostojno nastopiti, kaj šele, da bi lahko postali kaka politična nevarnost za SD koalicijo. Režim je preko svojega člana ministra gospoda Čvrkića v nedeljo ponovno vabil hrvaško opozicijo na sklepanje sporazuma, vendar stoji gospod dr. Maček odločno na stališču, da se bo razgovarjal le s svojimi tovariši v borbi, s katerimi je podpisal oktoberski sporazum.

Dr. Dinko Pac:

Jubilej Otona Župančiča

Veliki pesnik nam je dal ugled in veljavo pred svetom

Ko smo še hodili v gimnazijo, so nas učili zgodovine na ta način, da so nam vtepali v glavo imena vseh mogočih mogočnih in nemogočnih vladarjev, kraljev in cesarjev ter letnice njihovega vladanja. Ni bila to zgodovina človeštva, marveč zgodovina dinastij, kajti v tistih časih so bile dinastije še vse, narodi nič.

Zvedeli smo v šolah še, kdaj in kje se je vodila kaka vojna, kdo je zmagal tu in tam. O gospodarskih razmerah, o socialnih prilikah, o kulturnih prizadevanjih posameznih narodov smo izvedeli malo ali nič.

Ko pa je prodrl v široke plasti prepričanje, da vladarji niso nastali samo po volji božji, ampak v glavnem po volji naroda, so tudi zgodovinarji začeli misliti drugače. Prišli so do spoznanja, da imenoslovje dinastij in popis vojn nista še zgodovina, ki ima nalogo predložiti poznejšim rodovom kulturni, gospodarski in socialni razvoj prejšnjih generacij ter jim naslikati njih pozitivno, ne pa njih negativno, uničevalno delo.

Z demokratizacijo javnega mišljenja je človeštvo po sebi prišlo do prepričanja, da samo kulturno delo ustvarja veličino in veljavo kakega naroda, ne pa krvave vojne, in da pomenijo pesniki in pisatelji, znanstveniki, inženirji, arhitekti in raziskovalci človeštvu več, kot vojskovodje, politiki in diplomati, katerih delo ima svojo vrednost šele tedaj, kadar brani,

čuva in pospešuje delo prvih. Če danes nekateri narodi v začasnih zablodah mislijo, da je bodočnost njihova v topovih in bleščečem se orožju je to usodopolna zmeta, kateri mali narodi ne moremo slediti. V tej tekmi si ne moremo biti ravni, dočim moremo v prvi postaviti na svetovno torišče polnovredne bojevnikove.

In smo jih že tudi postavili. Devetnajsto stoletje nam je naklonilo vrsto odličnih, kulturnih delavcev. Začelo je s Prešernom, končalo z Otonom Župančičem. Dva stebra sta to, na katerih sloni v prvi vrsti naše kulturno delo. S Prešernom in Župančičem smo stopili šele v krog kulturnih narodov.

Jubilej Otona Župančiča pomeni vsled tega slavnosten dogodek za vse Slovence. On nam je razodel lepoto našega jezika, moč naše besede, silo naših izrazov. Vkorinjen v zemlji našega kmeta, poznavajoč vse bolečine našega naroda, vse njegove dobre in slabe strani, ni ostal v ozkih mejah svoje domovine. Njegov duh je zrl po vsem svetu, noben važnejši kulturni pojav nobenega naroda mu ni ostal tuj. S svojega širokega obzorja je mogel mnogo objektivnejše motriti naše domače življenje, kakor njegovi vrstniki. Ni se utapljal v svetobolju Cankarjevem, zdrave in vedre so njegove besede, klasično mirne njegove slike. Čujte njegovo pesem naši zemlji:

«Sveta si, zemlja, in blagor mu, komur plodiš —
z objemi mu lečiš razpokano dlan,
shrambe mu polniš in vina mu vračaš za znoj,
daješ sena in otave za vola, ki vlačil je brano.
hodil pred plugom in družno potil se z oračem. —

Sveta si zemlja in blagor mu, komur plodiš,
ali poljane poznani, — čigave so v solncu bleščeče?
Pustil si plug in motiko, v zemljo se zalezal,
starec, in križ ti na grobu rjavi in poveša se;
sin tvoj zaril se je živ pod zemljo — v Ameriki koplje. —»

Budnik mladine je, prerok bodočnosti. Vsako socialno krivico vidi in z narodom trpi, ko ga tlači

«O domovina, kdor te ljubi zdaj,
ljubiti mora s črnim gnevom v duši...
kdor se naučil ni kot papagaj
besed svečanih, svete hrame ruši;
kdor noče laži dvoriti lakaj,
je kot drevo, bolehačoče v suši;
glej, smešna krinka, opiči obraz —
to boginja svobode je pri nas!
A mi gremo naprej, mi gremo naprej,
mi strelci.»

Pred davnimi leti so bile napisane te besede, ali svoje vrednosti niso izgubile in je ne bodo izgubile nikdar. Kar je ustvarila prava umetnost, je večno. Oton Župančič nas je povzdignil v vrste naj-

višje stoječih kulturnih narodov. On nam je dal ugled in veljavo pred svetom. Beseda je močnejša kakor pest, pero je tehtnejše kot puška.

Domači pomenki

Obiski

Dne 30. januarja t. l. prideta v Ljubljano gg. Miša Trifunović in dr. Lazar Marković, da obiščeta prijatelje.

Kazensko postopanje

proti bivšemu županu občine Tacen g. Medvedu Ivanu je končano in je dobil g. Medved popolno zadoščenje. Revizija, ki jo je jeseni leta 1936. izvedla banska uprava, je imela za posledico, da je bil g. Medved kot župan «radi nečastnih dejanj» razrešen. Vršila se je nato dolga kazenska preiskava, v kateri se je moral g. Medved braniti proti očitkom uradne poneverbe zaupnega mu denarja. Že preiskava je pokazala, da so očitki neutemeljeni in je bil gosp. Medved obtožen samo za pet slučajev. Toda pri razpravi, ki se je vršila 18. t. m., je bil g. Medved v vseh primerih opravičen, ker se je izkazala njegova nedolžnost; bil je obsojen pogojno na nizko kazen samo v dveh primerih, in sicer radi tega, ker je, po lastnem priznanju, v teh dveh prime-

rih v mezdne liste za delo iz fonda za brezposelne vstavil, da so štirje delavci dobili mzdo izplačano, dočim se je ta denar porabil, kar se je dokazalo, za nabavo materiala in bolniško blagajno. Po predpisu se sme denar iz fonda za brezposelne delavce uporabljati namreč samo za mezde, ne pa za druge izdatke. Ker pa so potrebni pri takih delih tudi drugi izdatki, drugače se delo ne more izvršiti, si pač vsak pomaga, kakor ve in zna. Tako je dobil od vseh spoštovani bivši župan tacenski g. Medved satisfakcijo za vse, kar je moral v teku pol drugega leta nedolžen prestat. Vsi njegovi prijatelji g. Medvedu iskreno čestitamo!

Inozemski premog pri nas

Opozorili smo že na naravnost neverjetno vest, da smo v preteklem letu naročili iz inozemstva premoga za preko sto milijonov dinarjev, medtem ko slovenski rudarji umirajo gladu vsled pomanjkanja dela. Zadnji nedeljski «Slovenec» je to vest potrdil in poročal,

da so železnice pri domačih rudokopih naročile tako malo premoga, da ga jim sedaj zmanjkuje. Človek bi sedaj mislil, da bodo to pomanjkanje odpravili tako, da bodo naročili še premoga pri domačinih. Toda ne! «Slovenec» poroča, da je ministrstvo naročilo v Nemčiji 46.500 ton in v Bolgariji 15.000 ton! Namesto, da bi naročilo ostalo doma, se je oddalo tujcem.

«Slovenec» se tudi zgraža nad tem in imenuje to dejanje «nesmotreno gospodarsko politiko». Mnogo bolje bi bilo, ako bi njegovi somišljeniki, ki imajo sedaj odločilen vpliv, takoko gospodarstvo energično preprečili!

Ljubljanski kolodvor

V proračunski debati železniškega ministrstva se je ugotovilo, da za razširjenje ljubljanskega kolodvora niso vnešeni nobeni krediti! Na to opozarjamo, da si naši optimisti ne bodo delali nikakih iluzij.

Še o premogovem vprašanju

Kakor se pristojni činitelji v Beogradu nočejo ozirati pri nabavi premoga za svoje podrejene ustanove in državna podjetja na domače jugoslovanske premogovnike, enako grešijo tudi nekatera jugoslovanska paroplovna podjetja na Jadranu, ki uživajo najbrže pri vsem tem tudi še našo državno redno podporo. Tako beremo v zadnji «Istri» sledeče: «Premog iz labinskih rudnikov za jugoslovansko mornarico. Pristanišče premoga, ki je vzniklo pri Labinu (v zasedeni Istri, Italija), se vedno bolj širi. Tu nalagajo na vse italijanske ladje premog. Tudi inozemski parniki jemljejo po potrebi za svojo rabo labinski premog. Zanimivo je to, da celo jugoslovanski parniki za obalni promet po Dalmaciji nalagajo premog od časa do časa v labinskem premogovnem pristanišču. Neki jugoslovanski parniki prevažajo premog na Sušak, odkoder ga vkrcajo na druge jugoslovanske parnike, tako na pr. na «Beograd», «Srbina» itd. — Kakor vidimo, smo res lahko ponosni na svojo jugoslovansko zavednost in na odlične sposobnosti poklicanih činiteljev za dvig in napredek jugoslovanskega narodnega gospodarstva. Saj v jugoslovanskih premogovnikih in med jugoslovanskimi rudarji itak že davno ni bilo ničesar slišati o kaki krizi in težkem življenju...

Kaj že več davno ni res?

O tem piše «Trgovski list» in pravi: «Tista stara krilatica, kako z malo pameti je mogoče vladati svet, že davno ni več resnična. Danes je treba za vladanje mnogo pameti, še več pa za vodstvo dobre gospodarske politike! — Bog ve, ali to ve v Jugoslaviji njenih vseh 15 in pol milijona prebivalcev?

Začetek in konec pri denarju

«Zadnja «Sokolska volja» precej obširno in temeljito zavrača hinavska zavijanja ljubljanskega «Slovenca», koliko da Sokol dobiva iz občinskih in državnih sredstev in da vsa druga društva in sportne organizacije ne vedo ničesar o kakih podporah zase. Ob koncu pravi sokolski list: «Gospodje, ki pišejo «Slovenca», se o vsem lahko takoj prepričajo. Načelno bodo morali priznati, da ni denar v banovinskih blagajnicah identičen z denarjem v zasebnem žepu, ki sme z njim lastnik razpolagati po mili volji. Le pogledajte, da vidite, koliko je že dobil ljubljanski stadion, koliko so že dobili slovenski fantje na naslov mladinskega mednarodnega tabora, ki bo letos v Ljubljani 28. in 29. junija, in koliko je javnega denarja še rezerviranega za ta tabor. Zato je res smešna in predzrna «Slovenčeva» trditve, da nesokolske organizacije dosega svoje uspehe, ne da bi obremenjevale javne blagajne». Če nam še poveste, kdo nabavlja fantovske kroje, potem boste pritrdili besedam svetega Pavla: «Kdor z mečem ravna, bo z mečem končan!» In nehali boste rožljati s svojimi sabljami!»

Ne da se tajiti

Podeželski tednik JRZ in Katoliške akcije za bivši kranjski del dravske banovine «Domoljub» piše o «sijajnem» položaju slovenskega kmeta pod današnjim JRZ režimom in objavlja pri tem na račun svojih gospodarjev in voditeljev naslednje bridke ugotovitve in očitke: «Ne da se tajiti, da se je gospodarsko stanje kmeta v preteklem letu

za spoznanje zboljšalo. Nikakor pa ne moremo reči, da je kmetovo življenje tako, kakor bi bilo lahko... Če bo šlo tako naprej, bomo kmelje še dolgo čakali in gotovo je, da ne bomo dočakali boljših, ampak še slabše čase, kmelji ljudje bodo še bolj silili s kmetov, mizerija bo še večja, plače manjše, brezposelnost večja... — Silno slabe izglede odpira klerikalno glasilo slovenskim kmetovalcem, če bo šlo še tako naprej, kakor pravi samo. Kje pa sta vendar oni ogromni napredek in izboljšanje gospodarskega stanja slovenskega kmeta, o katerih sta še nedavno vedela toliko povedati ravno «Slovenec» in «Domoljub»?

Spoštuj praznik!

Te božje zapovedi se slovenski klerikalni tisk ob sleherni priložnosti zelo rad spominja in posluša v svojih demagoških izjavah vselej takrat, kadar mu je neprijetno odgovorjati

In tako se je razpisalo tudi novorojeno zeleno glasilo ZZZ, ki je besen konkurent dr. Krekovega krščanskega socialnega delavstva, o «onečajanju praznikov kot o narodni žalitvi» in pravi med drugim: «Danes prazniki ginevajo in posvečenja umirajo. Vstal je kakor srovin kapital, častilec tvarin in njenih vrednot in odpahnil s silo pesti vse duhovno in lepo. Mehanizem življenja je prevpil s svojim trušcem in ropotom poezijo. Kako tudi ne! Ti, ki imajo kapital in njegovo moč, so navadno sami brez pesmi. Kaj ve Jud, kaj je vernemu Slovincu praznik sv. Treh kraljev, kaj ve nemški protestant, kaj nam pomeni praznik Brezmadežne...» — K temu vsemu bi dodali še mi skromno vprašanje: In kaj ve ljubljansko Katoliško tiskovno društvo, kaj je našemu narodu in tudi slehernemu zavednemu članu režimske JRZ praznik 1. decembra oziroma praznik Narodnega zedinjenja, ko je poslovala njegova Katoliška tiskarna v Ljubljani s polnim vsakdanjim obratom?...

Zanimanje mladine

Novo pečeno glasilo novo pečene ZZZ kot nekeke političnostrokovne organizacije JRZ delavstva v Sloveniji tarna zaradi dejstva, da se skoro noben vajenec in mlad delavec noče včlaniti pri JRZ oziroma ZZZ in da kaže ta graje vredna mladina premajhno zanimanje za svoje strokovne JRZ zadeve. Omenjeno glasilo nastopa proti sami vzvišeni «kulturni» akciji v slovitih slovenskih katoliških prosvetnih domovih, ko piše: «Za vse se ti fantje zanimajo: za kino (na pr. Mladinski dom na Kodeljevem), za smučanje (na pr. SK Planina), drsanje (na pr. bivša SLS), zrakoplove in aeroplane (na pr. mladinska organizacija JRZ), igre po prosvetnih domovih, za telovadbo (na pr. pri slovenskih fantih), za sport vsake vrste (na pr. križarji, male Klarice in razne kongregacije)...» — ... toda le za ZZZ se noben vajenec in mlad delavec ne zmeni...

Proti birokratizmu

se že od nekdaj bori zlasti slovensko trgovstvo v svojem «Trgovskem listu», ki piše v svoji letošnji 6. številki o «Birokratiziranem gospodarstvu» med drugim sledeče: «Državna uprava se bo kmalu spremenila v popoln birokratičen aparat, ki je že davno pozabil na svojo nalogo in ki misli in dela, kakor da bi bil sam sebi namen in kakor da vse prebivalstvo v državi nima druge naloge, ko da služi njemu. Birokratizirajo se naše socialne institucije in birokratizem se dviga v vseh javnih korporacijah. Birokratizacija uprave, neproduktivno delo, ki ga birokratizem zahteva, to je glavno in osnovno zlo, ki ovira naš gospodarski razvoj. Ni zato bolj patrijotičnega in gospodarsko bolj utemeljenega boja, kakor je boj proti birokratizaciji naše uprave!»

Zgledne šolske razmere

V hrvaških listih beremo zanimive podrobnosti iz poglavja današnje vladne prosvetne politike, ko gre vendar vse tako na boljše, kakor se nam skuša s silo vbiti v glavo. Tako izvemmo, da mora v hrvaški vasi Kalnik na tamkajšnji ljudski šoli ena sama učiteljska moč vsak dan poučevati v skrajno majhni, temni in nezračni sobi nič manj, kakor — 290 šolobveznih otrok... Komentarja ni treba.

Zunanja politika

Prvi tedni novega leta kažejo nove neprijetne komplikacije v mednarodnem političnem razvoju. Na Daljnem vzhodu se pripravljajo Japonska, da bi napovedala Kitajski vojno. Sicer je kronski svet v teh dneh tak predlog generalov zavrnil, vendar je podoba, da bo morala Japonska slednjič le mobilizirati vse sile, če hoče streti Kitajsko, ki se navzlic svoji notranji neurejenosti neverjetno hrabro brani. Očividno se je Japonska pri svojem podjetju vračunala in ni mislila, da se bodo dogodki tako razvijali, posebno pa ne, da si bo napravila iz Amerike tako odločnega nasprotnika, kakršnega se je ta izkazala. Ameriški predsednik Roosevelt je po napadu na ameriško topničarko «Panay» odkrito in odločno povedal, da opušča Amerika izolacionistično politiko, čemur je takoj sledil tudi nov oboroževalni program

Dogodek, ki tudi ni posebno tolažljiv, je, da se je Italija odločila za novo veliko pomorsko oboroževanje. G. Mussolini je zaukazal, da se začneta takoj graditi dve novi ogromni oklopnici po 35.000 ton in flotila sedmih manjših križark. To je zopet vzbudilo nerazpoloženje v Angliji, ki opravičeno gleda v takem jačanju italijanske pomorske sile resno ogrožanje svojih interesov v Sredozemlju. Sicer italijanski novi oboroževalni program daleč zaostaja za naravnost fantastičnim angleškim pomorskim oboroževanjem, upoštevati je pa treba, da ima Italija braniti neprimerno manj pomorskih prog ter neprimerno manjši kolonialni imperij.

Desinteresiranost, ki so jo začele kazati evropske velesile za špansko vprašanje, ko so se začeli kopičiti oblaki na vzhodu, je imela za posledico, da se je tamonja državljanska vojna spremenila v pozicijsko vojno, v kateri ne more ne ena ne druga stranka naprej. Vendar je republikanski uspeh pri Teruelu pokazal, da nacionalistične čete brez krepke inozemske pomoči ne morejo računati na tako popolno zmago, kakršno je mislil general Franco imeti že kar v žepu. Boji okrog Teruela kažejo, da bo vojna v Španiji še dolgo časa trajala in s tem tudi možnost, da se povrne v Evropo ona napetost, ki so jo povzročale prve peripetije španske državljanske vojne.

V teh dneh se je mudil naš ministrski predsednik v Nemčiji, kjer se je razgovarjal s skoro vsemi vodilnimi osebnostmi tretjega rajha. Zlasti so bili prisrčni njegovi razgovori z generalom Goeringom in pa s šefi nemške težke kovinske industrije. Iz naših zunanje političnih krogov se tudi naglašja, da je poset našega predsednika vlade v Berlinu predvsem gospodarskega značaja ter ima za smoter, da se trgovski stiki med nami in Nemčijo kolikor mogoče poglobijo. V političnem oziru pa želi Jugoslavija z vsemi državami Evrope prijateljsko politiko, ker ne goji sovražstva in agresivnih ambicij proti nikomur. V italijanskem tisku pa hočejo dati obisku našega ministrskega predsednika v Berlinu bolj politični, kakor gospodarski značaj in slavijo v njem priključitev Jugoslavije k osi Rim-Berlin in okrepitev tega mednarodnega političnega tabora proti zahodnemu bloku. Gotovo pa je vsa Jugoslavija pozdravila besede voditelja današnje Nemčije g. Hitlerja, ko je rekel, da je nemška želja bila in ostane, da bi bila Jugoslavija čvrsta, močna in svobodna. Upoštevajoč neomejeno oblast nemškega državnega poglavarja lahko vzamemo njegove besede kot jamstvo, da Nemčija nima proti evropskemu jugovzhodu, čeprav ga šteje v «nemški prostor», osvojevalnih namenov.

—sj—

Naša beseda

Obsojeni na molk v posvetu narodov
oddaleč gledamo, ko svet gradijo nov,
v svobode sveto pesem dano ni
upletati nam svojih melodij...
Vej, vrli véjavec, vihar,
razvej nas — pleve — kaj mi mar! —

Bil je med nami mož kot zrno klen in zdrav;
ta, kakor knjige mi, ljudi je brati znal;
tako zatopil se je v tajnopis
človeka našega, da je odtis
njegovih najglobljih sanj
užgal pekočo stigo vanj.

Zdaj bral je v sebi: V nas zapisano je Luč!
In rekel je: I nam je dan v bodočnost ključ:
mi smo hranili v duši neskaljen
pravice in svobode zlati sen;
nam samim skrit, svetu zastrt
sijal je v burnih časov srd.

Rod, veš še, da tvoj kralj je z ognjem kronan bil,
in da nihče iz rok mu žezla ni izvil?
In da za vse, kar je razgrnil Bog
ljudem svetla, za polje, goro, log,
za zver in dušo pravda še,
še teče in vsa vroča vre?

In narod, ki že sam je bil izgrešil sled
pradavnih, divnih sanj, ki jih je sanjal ded,
ko vzrl je poveljani obraz,
pred možem tem spoznal je: To sem jaz!
V zrcalu vernem, v možu tem,
kar bil, kar bom, vse vidim, vem.

O zarje Vidove! O mladi, sveti svit,
po morjih, jezerih, po srebru rek razlit!
V sleherni kapljico, v rosá nebrot
zajet do iskrice nebeški soj!
Luč iztegnila je rokó
in sence brez zavetja mro.

Beseda je izšla, med nami res!
Slovenska misel, vzpluj, vrzi se do nebes!
Razpni se! Po razponu tvojih kril
bo meril narod čilost svojih sil,
in — morda — treh najmlajši brat
pojde za vse usod iskat.

Več ne zaidi nam! Sedaj in vekomaj,
beseda, v molka noč zabresti nam ne daj!
Zanos nam in obup, radost in bol
obsevaj z žarki svojih aureol,
da vsak naš sen bo v tebi zlat,
vsak duh bo nosil tvoj pečat!

Oton Župančič

DOMA IN NA TUJEM

O socijalni zakonodaji JRZ

zelo kritično piše glasilo slovenskih krščanskih socijalcev «D. P.» in ostro prijemlje za ušesa ljubljanskega «Slovenca» zaradi njegovega hvalisavega pisanja, češ, da je bilo preteklo leto najbolj plodno v pogledu zboljšanja in izpopolnitve naše socijalne zakonodaje. Krščansko-socijalno glasilo pravi: «V resnici pa je precej drugače. Delavstvo se mora ob vsaki priliki in v vsakem podjetju posebej boriti, da uveljavi svoje pravice iz socijalno-pravstvene zakonodaje. Kako je z najmanjšimi mezdami, vsi vemo. Koliko bo moglo naše delavstvo uživati starostno zavarovanje, je pa tudi še vprašanje, veliko ko Triglav.» — Torej tudi v tem poglavju «izboljšanja narodovega stanja» ni vse tako ginljivo lepo in rožnato, kakor...

Železnica Črnomelj-Vrbovsko
se bo vendarle pričela v kratkem graditi, — tako smo vsaj brali te dni v «Slovencu», ko je poročal o ekspeziu prometnega ministra v finančnem odboru narodne skupščine. Verjetno se bo gradnja pričela že prihodnji teden.

Doslednost g. Hitlerja

V slovenskem katoliškem tisku beremo dan za dnem o dosledni borbi nemškega državnega pogla-

varja proti sveti rimski katoliški cerkvi na nemškem državnem ozemlju, kakor tudi o strašnem preganjanju rimskokatoliške duhovščine v tretjem rajhu. Enako doslednost pa kaže kancelar g. Hitler tudi proti Židom, glede katerih je izdal v zadnjem času zopet dva nova bridka ukrepa: Od letošnjega novega leta naprej ne sme noben berlinski list več prevzeti v objavo nobenega židovskega poslovnega oglasa! Vsi židovski izumi in prodajni predmeti odslej ne bodo več uživali patentne zaščite in jih morajo židje ali prodati čistokrvnim Nemcem, ali pa morajo ustaviti njihovo proizvodnjo in prodajo!

Odločen nastop za mir

V svoji znameniti novoletni poslanici je predsednik Združenih severnoameriških držav Roosevelt razložil svojo politiko miru in z ozirom na to, ker vojna ograža tudi Združene države, če zmagajo novi diktatorski režimi, ponovno izjavil, da mora ameriška demokracija podpreti evropsko. S tem Združene države opuščajó brezbriznost za dogodke v ostalem svetu. Ostro je obsojil narode, ki so odpravili demokracijo. Rekel je, da od teh narodov preti največja nevarnost vojne. Roosevelt smatra, da bodo narodi, človeštvo, zahtevali povratek k demokraciji in tudi je od demokracije odvisno, ali bomo imeli vojno ali mir!

Dr. Alfred Šerko umrl. Pretekli petek zvečer je izdihnil v Ljubljani po kratki bolezni svojo veliko dušo znani slovenski učnjak dr. Alfred Šerko, vseučiliški profesor, dolgoletni dekan medicinske fakultete in bivši rektor ljubljanske univerze. Star je bil šele 59 let. Vest o pokojnikovi smrti je trpko odjeknila v vsej slovenski javnosti, ki se zaveda, da pomeni nestanek dr. Šerka iz našega javnega, znanstvenega in narodovega življenja izredno težko, v marsičem celo nenadomestljivo izgubo. Spominu preminilega slovenskega kulturnega velika in vzora bodi ohranjen trajen časten spomin!

Kdaj bo boljše? Takrat, ko bodo mogli domači denarji, zavedi dajati nova posojila, ki bodo poživila gradbeno delavnost. Gradbeno delavnost je prvi pogoj za zaposlitev delavcev in obrtnikov vseh vrst. Njihov zaslužek pa zopet koristi ostalim panogam gospodarstva, ki bodo mogle prodajati svoje pridelke in izdelke — kmetijstvu, industriji in trgovini. Omogočite našim denarnim zavodom nova posojila s tem, da jim zaupate Vaš denar. Denar, ki leži doma, odjeda kruh vsem! Mestna hranilnica ljubljanska izplačuje nove

vloge že od leta 1933, vedno in brez vseh omejitev. Ima jih že nad 205.000.000 din. Za vse njene obveznosti jamči mestna občina ljubljanska.

Zanimivi zgodovinski spomini. V letošnji obširni božični številki beograjskega dnevnika «Pravde» je izšel izpod peresa našega znanega nacionalnega in kulturnega javnega delavca, bivšega ministra dr. Nika Župančiča daljši, ilustriran članek, v katerem naš odlični belokrajinski rojak prav zanimivo in živahno opisuje svoja življenjska srečanja s prvim predsednikom Českoslovaške republike in «tatičkom» českoslovaškega naroda dr. Tomažem G. Masarykom.

Iz «Zvončkovskega sklada» morajo nešteti otroci naših izseljencev po vsem svetu brezplačno prejemati ilustrirani mladinski mesečnik «Zvonček» in se po njem duhovno vezati s svojo daljno domovino. Podprite zato vsi to plemenito prosvetno in narodno-obrambno akcijo in darujte v «Zvončkov» sklad! Za vsak, tudi najmanjši dar Vam bo slovenska deca v tujini iskreno hvaležna.

Političen dogodek. Dosedanji generalni tajnik JRZ senator Fran Smodej se je umaknil s

svojega mesta in je postal novi tajnik centrale JRZ v Beogradu minister brez listnice dr. Miha Krek. Ozadje te spremembe zanekrat javnosti še ni znano.

Izvršilni odbor Sokolskega saveza KJ je imel svoje seje pred nekaj dnevi v Beogradu in je med drugim razpravljala tudi o udeležbi našega sokolstva na letošnjem vsesokolskem zletu v Pragi. V Beogradu so se pred dnevi razgovarjali tudi sokolski župni načelniki iz vse Jugoslavije.

Občutna kazen. Javnosti je znano, da je bila velika mariborska tekstilna tovarna Zelenka & Co., katere glavni lastnik je inozemec Schonsky, zaradi prikrivanja države na davkih kaznovana na 5 in pol milijona dinarjev denarne kazni. Z zadevo se je pozneje bavilo več instanc, dokler sedaj državni svet ni izdal končne razsodbe, s katero se zniža denarna kazen omenjeni industriji na 1.905.664 din in pa na takso 57.840 din. Na podlagi te razsodbe je sedaj mariborsko okrajno sodišče na 24. t. m. popoldne razpisalo dražbo 1400 bal raznega tekstilnega blaga, 215 vreč in 195 bal bombaža, 195 bal posebnega blaga, 2 pisalnih strojev, 1 osebnega avtomobila, 1 blagajne, 21 zabojev barvanega bombažnega prediva in 5 pisalnih miz...

Damski klobuki v gledališču. Sleherni obiskovalec naših gledališč in kinematografov se mora ob vsakem obisku teh ustanov nehoti jeziti, ker mu je stalen pogled na oder ali platno zaradi najmodernejših izsledkov ženske klobučne mode ali tako imenovanih «grenadirskih stolpov», ki krase glave dam na sedežih pred njim, skoro docela onemogočen. Bilo bi umestno, da bi vodstva teh naših kulturnih in zabavnih ustanov sledila zgledu zagrebskih gledališč, kjer morajo puščati damske obiskovalke svoje naglavne okraske v garderobi, ker sicer nimajo vstopa v gledališče.

Smrt učenjaka. Svetovno znani učenjak in kulturni delavec, sloviti zagrebski vseučiliški profesor dr. Tomo Maretić, ki je bil svoj čas tudi že predsednik Jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti, je umrl v visoki starosti 84 let v Zagrebu.

Radio-razstava na Beograjskem velesejmu se bo vršila od 23. januarja do 1. februarja t. l.

V Beogradu se opaža že od lanskega leta dalje izredno pospešena gradbeno delavnost in živahnost. Od leta 1919, do letos je bilo v prestolnici Jugoslavije sezidanih samo stanovanjskih po-

slopij za nad 3 milijarde in 605 milijonov dinarjev. Koliko milijard pa je bilo zazidanih v ministrske palače, v druge ogromne javne zgradbe, šole, urade itd.?

Narodna skupščina bo v kratkem imela priložnost baviti se s predlogom gradbenega ministarstva, da se ustanovi pri tem ministru iz rednih proračunskih sredstev poseben cestni fond, na podlagi katerega se bodo lahko najela nova večstomilijonska posojila za nadaljevanje pričetih in za začetek novih cestnih gradbenih del.

Za vsak kilometer državnih cest in mostov je predvidenih v novem državnem proračunu deset tisoč dinarjev, dočim je znašala ta postavka še pred petimi leti nad 12.000 din. Dejansko bi pa bilo potrebno za redno, predpisano in pametno vzdrževanje vsakega kilometra državnih cest in mostov najmanj po 30.000 dinarjev. Kakor vidimo, v cestno-vzdrževalnem pogledu ne napredujemo preveč, čeprav vedo posamezniki toliko povedati o vsestranskem napredku v državi...

Zaradi pomanjkanja žganja, zlasti slivovke, so cene rakije na Hrvaškem, v Bosni in Srbiji znatno narasle, ponekod celo do 300 odstotkov.

Neki sarajevski list je objavil zanimivo vest, da je neka politična skupina Hrvatov, ki stoji izven organizacije bivše HSS, predlagala banski upravi drinske banovine, da je pripravljena vstopiti v sarajevski občinski svet.

Zveza nabavljalnih zadrug državnih uslužbencev je imela pred dnevi svoj občni zbor v Slavonskem Brodu. Na zboru pa je prišlo do takih incidentov, da se bo epilog odigral najbrže na sodišču.

Afera. V Beli Cerki v Banatu so razkrili zopet novo davčno afero. Prizadeti so trije davčni uradniki, ki so oškodovali državo za več, kakor sto tisoč dinarjev.

Predstavnica bolgarske zveze za tujski promet «Bilgarije» d. d. gospa Vera Belčeva se mudi v naši državi, katero bo prepotovala z namenom, da podrobno prouči naše turistične razmere.

Notranje ministristvo v Beogradu je potrdilo odlok banske uprave drinske banovine, s katerim se razpuščajo prav vse dijaške organizacije in društva na njenem področju.

Razpuščeno društvo. Banska uprava primorske banovine je razpustila delavsko pevsko društvo «Jedinstvo» v Splitu in njegove prostore zapečatila.

V severnih pokrajinah naše države, predvsem v Banatu, Bački, Sremu, Vojvodini in Slavoniji, je bilo koloniziranih od prevrata do danes 31.700 kolonistov, med njimi 19.442 vojnih dobropoljcev. Ker je zemlje popolnoma zmanjkalo, je država morala vsako naseljevanje prekiniti, čeprav čaka na zemljo še vedno okrog 11.000 upravičencev. Tem bo vlada baje likvidirala njihove zahtevke na ta način, da bo dala vsakemu dobrovoljcu borcu namesto zemlje po 50.000 dinarjev, vsakemu neborcu pa po 30.000 dinarjev, to vse v 4% nih agrarnih obveznicah.

Državna zveza damskih krojačic in krojačev se je ustanovila s sedežem v Beogradu.

Težja železniška nesreča se je zopet pripetila na progi Kičevo—Gostivar, kjer se je iztirilo deset tovornih vagonov. Škoda je zelo velika.

Ponarejeni srebrniki po 10 in 20 din so se pojavili v večjih množinah v prometu na Hrvaškem, v Slavoniji in Bosni.

Državna uprava je prevzela dosedanje mestne policije na Sušaku, v Podgorici, Kragujevcu, Dubrovniku in Subotici.

Poseben oddelek za tuberkulozo bodo ustanovili v državni bolnišnici za duševne bolezni v Beogradu. Tudi pri nas tako moderniziranje in izpopolnitev zdravljenja duševno bolnih ne bi škodovala.

Krasen planinski dom na Platu, ki je nosil ime «Ružičev dom» in ki je bil šele nedavno dovršen, je pogorel do tal. Škoda se ceni na 800.000 dinarjev.

Na španskih bojiščih se zadnje dni ni zgodilo nič pomembnejšega.

Gospodarski svet Male antante je sklical svoje enajsto zasedanje za 23. februar t. l. v Bukarešti.

Na bolgarskih parlamentarnih volitvah v letošnjem marcu politične stranke ne bodo mogle postaviti svojih kandidatnih list oziroma kandidatov, ker so z zakonom dovoljene le individualne kandidature, vsled česar bo število kandidatov razumljivo izredno veliko.

Splošna liga bolgarskih žen je pričela razvijati z ozirom na prihodnje parlamentarne volitve, ki bodo v letošnjem marcu in na katerih bodo v smislu novega volilnega zakona smele sodelovati tudi žene, med vsemi bolgarskimi ženami in materami izredno živahno propagando in volilno agitacijo.

V vsej Nemčiji so nastale katastrofalne povodnji zaradi prenaplega kopnenja snega in zaradi večdnene neprestanega deževja.

Celokupna nemška industrija pride v najkrajšem času pod strogo državno kontrolo. Novi nemški minister za narodno gospodarstvo Walter Funk naj bi prevzel funkcije bivšega gospodarskega ministra dr. Schachta 1. februarja t. l.

V belgijski težki industriji bo s 1. marcem t. l. skrajšan dosednji delovni teden od 56 na 48 ur.

Stiska jih druží. Stalni odbor liberalne stranke v Bukarešti je obvestil rumunsko javnost, da je bila te dni sklenjena in podpisana fuzija obeh rumunskih liberalnih strank in bo nova politična liberalna formacija z vsemi silami nadaljevala borbo za zaščito ustavnosti in državljskih pravic. Novo pečeni diktator Goga je v odgovor razpustil šele nedavno izvoljeni novi parlament...

Ameriški poslanik v Bukarešti se je toplo zavzel za preganjanje rumunske žide, kar je izzvalo zlasti v berlinskih političnih krogih veliko presenečenje.

Vprašanje in odgovor

Vprašanje: V večji družbi smo govorili o sledeči zadevi: 1.) Mož, državni uradnik, je sodno ločen od svoje žene, ki je tudi državna uradnica. — 2.) Ta mož prestopi v pravoslavno vero (ali pa v starokatoliško) in se poroči iznova (pa je v pokoj). — 3.) Prva žena do dveh pokojnin nima pravice in tako nastane vprašanje, ali ima druga žena pravico do pokojnine? — 4.) Koliko časa mora živeti mož v zakonu z drugo ženo? — 5.) Ali je določena kaka starostna doba med možem in ženo v drugem zakonu? — Z. M. pri N.

Odgovor: Z. M. pri N. — Po § 147. zakona o uradnikih ne pripada ženi pravica do rodbinske pokojnine, če je ločena od moža po predpisih rimskokatoliške cerkve. Ker je prva žena sodno ločena, ji torej pokojnina po možu ne pripada.

Rodbinska pokojnina pripada zakoniti ženi. Ker je torej druga žena zakonito poročena, ji pripada pokojnina po možu z dnem omožitve, ne glede na starostno dobo.

Iz sveta umetnosti

Učiteljski pevski zbor „Emil Adamič“

je hotel presenetiti naše občinstvo s svojim koncertom dne 10. t. m. v veliki dvorani Filharmonije na ta način, da si je izbral za svoj nastop večinoma najnovejše, še neizvajane skladbe najekstremnejše glasbene smeri. Že naprej bi bil prorokoval, da vsekakor zelo hvalevredna stremjenja zbora in njegovega pevovodje g. Milana Pertota ne bodo dosegla zaslužene priznanja. In res: razen glasbenih in učiteljskih krogov je obiskalo zanimivo pevsko prireditelje le malo ljudi.

UPZ je osnovan po vzoru praških ali moravskih učiteljskih pevskih zborov. Srečko Kumar mu je bil duševni oče in je z njim dosegel pogostokrat prav lepe uspehe. Stavljal si je vedno težke naloge in jih tudi reševal tako, kot bi jih drugi zbori reševati ne mogli. S samimi novimi programi umetne in narodne pesmi je nastopal v Ljubljani, po Sloveniji, v Zagrebu in Beogradu, v Vojvodini, na Češkoslovaškem in končno v Bolgariji. Vseposvoda je slovenska pevka umetnost po zaslugi UPZ slavila zmago. Po S. Kumarjevi poti dosledno hodi njegov naslednik M. Pertot. Za zadnji koncert je izbral in naštel večino skladb, ki bi se jih drugi zbori zlepa ne lotili, saj so natrpane vsakovrstnih tehničnih težkoč, ki jih v njih kar mrgoli. Grbec s svojo „Otroci molijo“ je še ponižen in krotak, dr. D. Svava in V. Ukmar sta pa v svojih obširnih skladbah problematična, za muzika sicer zanimiva, za publiko, ki ju ne razume, odklonljiva. Osterc s svojimi kratkimi belokrajinskimi pesmimi je grotesken, Adamičevi dve skladbi dobro zvaneči. Najboljše delo vsega večera so bile Matetič-Ronjgove „Ruženice“, obširna skladba, pisana res v vokalnem stavku in je bila tudi vzorno izvajana ter je žela viharje navdušenja.

UPZ šteje okrog 80 članov in članic, ki so raztreseni po vsej dravski banovini ter od časa do časa prihajajo v Ljubljano na pevске večere, kar je seveda združeno z nemalimi stroški. Nekaj dni pred koncertom je zbor vse dneve vadil in utrujenost po takih naporih se je očitno kazala

tudi na koncertu. Sopran že v začetku ni mogel prenašati višin, kaj šele proti koncu koncerta; alt je bil sonoren, jasen, lepo doneč, tenor krhek, oster, neizpoljen, bas pa polno zvoneč, fundamentalen. Zbor je vseeno po trudopolni pripravi z veliko ljubeznijo in vsemu preostal težko preizkušnjo in bil deležen toplega priznanja. Z. P.

Vinko Vodopivec — šestdesetletnik.

Med popularnimi slovenskimi skladatelji zavzema gotovo eno prvih mest Vinko Vodopivec, ki je za razvoj cerkvene in svetne glasbe zlasti na Goriškem in v Primorju — on je župnik v Krombergu pri Gorici — zelo zaslužen mož. Že pred in med vojno ter po njej je z brezprimerno pridnostjo in velikim navdušenjem do petja zlagal za cerkev in pevski oder. Izdal je lepo vrsto zbirk, ki so pomagale pevskim zborom v zadregah. Vodopivčev slog je priprost, domač. Umetniški sploh ne zna, ali pa noče. Zato so se njegove pesmi povsod priljubile. Pojo jih zlasti radi podeželski zbori, ker niso težke za izvajanje. Ni pa zlagal samo zborov in samospelov. Napisal je več spevoiger, med katerimi najpogostejše uprizarjajo „Kovačevega študenta“. Za uspešen razvoj glasbe, zlasti v Julijski Krajini, zaslužnemu skladatelju želimo tudi slovenski pevci ob njegovem jubileju še mnogo zdravih in plodnih let! Z. P.

Letošnja pomlad.

namerava Glasbena Matica v Ljubljani v parku pred svojim poslopjem odkriti hermo pokojnega skladatelja Emila Adamiča. Takrat bodo pevski zbori Hubadove župe JPS priredili velik koncert njegovih skladb. Pri odkritju spomenika bodo peli Adamičovo svečano „Molitev“ s fanfarami. (Ti, ki si nas ustvaril!)

Z. Preločev nov velik moški zbor „Prvi greh“ (Adam in Eva) bo na svojem prihodnjem koncertu prvič izvajalo naše najstarejše pevsko društvo „Lira“ v Kamniku.

F. Venturini je „Tržaške ljudske pesmi“ izidejo iz skladateljevi samozaložbi v kratkem.

E. Adamičevih 100 ljudskih pesmi po Kokošarjevih zapisih razpošilja

pevski zbor Glasbene Matice. Cena zvezka je 30 din.

L. M. Škerjanc: Emil Adamič, življenje in delo slovenskega glasbenika. Izdala založba „Ivan Grohar“ v Ljubljani, Učiteljska tiskarna. Cena 125 din. Izčrpna, tehtna, tudi s kritičnega stališča polnovredno napisana biografija pokojnega velikega našega skladatelja ne bi smela manjkati v nobeni knjižnici in nobeni slovenski hiši. Knjiga ima trajno vrednost v naši literaturi. Z. P.

Šentjakovski gledališki oder v Ljubljani je bil zopet srečen v izbiri nove igre „Nobene žene več“, ki je dvorano pri vseh predstavah napolnila. Igralci in igralka tega odra so prvovrstni in bi se s pridom uveljavili tudi na večjih odrih.

Prebivalstvo Jugoslavije

Po zadnjih uradnih statističnih podatkih je znašalo prebivalstvo Jugoslavije leta 1921. in 1936. po posameznih banovinah naslednje:

	Leta	
	1921.	1936.
v savski	2,424.374	2,874.896
v drinski	1,205.500	1,753.597
v dunavski	2,179.329	2,515.857
v moravski	1,200.258	1,588.058
v vardarski	1,323.546	1,736.157
v dravski	1,060.356	1,192.068
v vrbski	850.004	1,160.024
v zetski	784.693	1,015.997
v primorski	804.163	961.449

Beograd je zabeležil v zadnjih petnajstih letih izredno visok porast svojega prebivalstva, povprečno najvišji v vsej svoji zgodovini. Dočim je štel l. 1921. šele 152.688 prebivalcev, je naraslo njegovo prebivalstvo leta 1936. že na 357 tisoč 505 duš. Uradna statistika pravi, da je naraslo celokupno prebivalstvo Jugoslavije do 31. decembra lanskega leta na okrog 15,400.000 oseb, kar pomeni v primerjavi z letom 1921. dvig za približno 3,415.000 duš. Najnižji porast prebivalstva izkazuje dravska banovina.

Za grudo in dom

Slepo črevo.

Nemški zdravnik dr. Buchmann trdi v nekem zdravniškem časopisu, da je važen in zanesljiv znak za vnetje slepega črevesa znatno razširjenje bolnikove desne zenice. Ta simptom je ugotovil dr. Buchmann na približno 5000 bolnikih, ki so oboleli in bili operirani zaradi vnetja slepega črevesa.

Srce in šport.

Nevroza srca je zelo težka in skoro vedno skrajno neprijetna bolezen, ki se že v kratkem času lahko spremeni v težko srčno hibo, s čimer je podana tudi možnost za nastanek in razvoj še te ali one nevarne bolezni. Pri pojavih srčne nevroze se moramo podati čimprej k zdravniku, da nas preišče in nam da potrebne nasvete za zdravljenje. Previdnost je v tem primeru predvsem na mestu. Oni, ki bolujejo za srčno nevrozo, se morajo brezpozorno takoj odreči izvrševanju slehernega športa.

Napajanje živine in perutnine

Voda za napajanje živine in perutnine v zimskem času ne sme biti nikdar mrzla, temveč vedno nekoliko mlačna, ker se sicer prehlade živalski prebavni organi, kar je po navadi združeno s težkimi posledicami in občutno škodo. Čez zimo živine nikdar ne napajamo tešče in lačne, temveč jo pred napajanjem vedno nakrmimo. Enako pozornost moramo posvečati tudi perutnini, pri kateri opažamo, zlasti če prebiva v prehladnem kurniku, da ji zmrznejo rože in podbradki. To pa se dogaja zato, ker živali pri pitju pomakajo rože in podbradke v hlad-

no vodo. Da imajo zmrzle rože, ugotovimo na ta način, ker živali zmrzli deli silno srbe, vsled česar neprestano otresajo z glavami in se čehlajo s kremplji, kar jim povzroča še hujše bolečine. Najboljše je, da damo čez posodo z mlačno vodo, iz katere perutnina pije, mrežo, ki ima po nekaj odprtih v izmeri približno po 4 kvadratne centimetre.

Šale

Dva enaka.

Hčerkica: »Mamica, povej mi, zakaj si odpustila našo služkinjo?«
Mati: »Ker je ponoči prepozno prihajala domov.«

Hčerkica: »Dobro, mamica, kdaj boš pa odpustila ateka?«

Izpolnjena dolžnost.

Sodnik: »Zakaj niste vrnili sto-tisoč dinarjev, ki ste jih našli?«

Potepuh: »Saj sem jih vrnil, gospod sodnik!«

Sodnik: »Komu vendar?«

Potepuh: »Denarnemu obtoku!«

Sodoben posel.

»Kaj pravite, ali bo vaše podjetje uspevalo in se razvijalo?«

»Na vsak način! Zaenkrat imam tri uradnike, od katerih vsaki ima po štiri tisoč dinarjev...«

»Mesečne plače?«

»Ne, temveč kavcije pri menih!«

Vse dvojno

Natakar naroča v kuhinji: »Dve hrenovki za gospoda Pivca!«

»Saj bo dovolj ena, ker je gospod Pivec itak pijan kot čep in vidi vse dvojno.«

»To vem tudi jaz; gospod Pivec je namreč naročil štiri hrenovke!«

Težka zimska hrana

In premalo gibanja sta v zimskem času vzrok slabe prebave želodca, čestih omotič, zaprtosti in nerednega črevesnega delovanja. Stare bolezni se vsled mraza zopet izraziteje pojavijo:

splošno in prehitro debeljenje,
hemoroidi in zaprtje,
motnje v želodcu,
črevesna obolenja,
glavobol, nespečnost,
napetost telesa,
omotica in zastrupljenje.

Posebno zrelejšje in starejše osebe so tem nadlogam podvržene.

PLANINKA ČAJ

čisti ter tako deluje blagodejno na vse telo in na Vaše splošno zdravstveno stanje. —

Zahtevajte v apotekah izrecno le »Planinka« čaj - Bahovec, ki se ne prodaja odprt, temveč le v zaprtih in plombiranih zavitkih z napisom proizvajalca:

APOTEKA MR. BAHOVEC, Ljubljana, Kongresni trg 12. S. dr. 22550/35.

JELČIČ ANGELO

L J U B L J A N A VII.

CELOVŠKA CESTA ŠT. 65 Telefon št. 3840

pleskar, ličar, sobo- in črkoslikar za stavbe in pohištvo

Izvršuje: Vsa pleskarska in soboslikarska dela po zmernih cenah. / Pojasnila v strokovnih zadevah brezplačno. / Postrežba točna in solidna. Priporočamo to znano tvrdo vsem!

Prvovrstna lutomerska, dolenska in dalmatinska vina toči

gostilna pri „Jerici“

Rožna dolina, Cesta V/2

Telefon 24-11 Telefon 24-11

Mrzla in topla jedila vedno na razpolago. Dobijo se priznane dobre domače kolone.

priporočajo se

Jeločnik Viktor

Dovžan Ivan

dipl. krojačnica za dame in gospode

Ljubljana, Sv. Petra c. 81

Izvršuje vsa v stroko spadajoča dela po najnovejši modi in po najsolidnejših cenah

Postrežba točna

Oglašujte v „Slovenski besedi!“

ELEKTROTEHNIČNO PODJETJE

MIHELČIČ IVAN - LJUBLJANA

BORŠTNIKOV TRG ŠTEV. 1 ♦ TELEFON 27-04

Priporočajo se za vsa v elektrotehnično stroko spadajoča dela in dobave

Pojasnila v strokovnih zadevah brezplačno. • Cene zmerne. Postrežba točna in solidna • Zahtevajte reference • Nočna služba za nujna popravila • Kličite telefon 27-04.

Izvršujemo vse nove napeljave, preureditve, dograditve in popravila instalacij za luč, moč, signale, radio itd. Vse formalnosti, prijave in naprava načrtov za stranke za priklop na omrežje krajevnih elektraren izvršimo brez doplačil. Popravljamo vse električne aparate, motorje, likalnike itd. Dob vlijamo za instalacije in popravila prvovrstni material, kakor tudi svetila in žarnice.

Solske, pisarniške

in tehnične po-

trebačine se dobi

najceneje

v trgovini

Največja izbira

najnovejših senčnikov

M. IČIČ
L J U B L J A N A

Šelenburgova 1 Telefon 29-34 Sv. Petra c. 26

Pridobivajte nove naročnike!

Za konzorcij „Slovenske besede“: dr. Dinko Puc. Za uredništvo: dr. Stanko Jug. Tisk Delniške tiskarne, d. d. predstavnik Ivan Orsenik — vsi v Ljubljani.